

Asia: VN/36586/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Suomen ja Yhdysvaltojen välillä tehdyn puolustusyhteistyösopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Suomen ja Yhdysvaltojen välillä tehdyn puolustusyhteistyösopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Viite: ulkoministeriön lausuntopyyntö VN 36586/2023

Puolustusyhteistyösopimus (DCA) perustuu Nato SOFA -sopimukseen, jolla puolustusliiton jäsenvaltiot ovat sopineet joukkojen oikeudellisesta asemasta niiden oleskellessa toisen Naton jäsenvaltion alueella. Suomen ja Yhdysvaltojen DCA-sopimus täydentää maiden välillä sovellettavaa Nato SOFA -sopimusta siten, että yhteistyössä Yhdysvaltojen kanssa sopimuksia sovelletaan rinnakkain.

Kela on aiemmin 3.11.2023 ulkoministeriölle antamassaan lausunnossa tarkastellut Nato SOFA -sopimuksen ja ns. Pariisin pöytäkirjan merkitystä maiden välillä liikkuvien joukkojen sosiaaliturvasoissa. Nämä mekanismit eivät sisällä nimenomaisia määräyksiä sotilas- ja siviilihenkilöstön sosiaaliturvaoikeuksien määräytymisestä. Poikkeuksena tähän on sopimusten määräykset terveydenhuollon palveluiden antamisesta tietyissä tilanteissa lähettäjävaltion sotilas- ja siviilihenkilöstölle ja heidän perheenjäsenilleen.

Hallituksen esitysluonnoksessa on Työelämävaikutukset-otsikon alla (s. 24) käsitelty Suomesta suoraan Yhdysvaltojen joukkojen palvelukseen paikalta palkattaviin sovellettavaa lainsäädäntöä. Luonnoksen mukaan Yhdysvaltojen ollessa työnantajana palvelussuhteisiin sovellettaisiin Yhdysvaltojen lainsäädäntöä. Luonnostekstissä viitataan mm. työsuhdeturvaan, palkkatasoon, työaikaan ja työturvallisuuteen. Kela tulkitsee hallituksen esitysluonnosta tältä osin siten, että

paikalta palkattu- ja työntekijöitä koskevat työoikeudelliset säännökset eivät koske näiden henkilöiden sosiaaliturvan määräytymisperusteita.

Kela on lausunnossaan 3.11.2023 avannut Suomen ja Yhdysvaltojen välillä liikkuvien henkilöiden sosiaaliturvan määräytymisperusteita. Suomella on Yhdysvaltojen kanssa voimassa oleva sosiaaliturvasopimus (SopS 86/1992).

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan (s. 88) sosiaaliturvasopimus koskee työeläkkeitä sekä Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemia vanhuus- ja perhe-eläkettä. Kela huomauttaa, että Kelan vanhuus- ja perhe-eläkkeiden lisäksi sopimus poissulkee Suomessa Yhdysvaltojen valtion palveluksessa työskenteleviltä lähetetyiltä virkamiehiltä oikeuden Kelan toimeenpaneman sairausvakuutuksen etuuksiin ja lapsilisään. Sopimus ei sisällä määräyksiä julkisesta terveydenhuollosta.

Yhdysvaltojen valtion palveluksessa työskentelevien (lähetettyjen) henkilöiden oikeus sopimuksen asiallisen soveltamisalan ulkopuolelle jääviin Kelan etuuksiin ratkaistaan Suomessa asumista ja työskentelyä koskevien kansallisten säädösten perusteella. Kelan käsityksen mukaan sosiaaliturvasopimus ei myöskään

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Suomen ja Yhdysvaltojen välillä tehdyn puolustusyhteistyösopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Viite: ulkoministeriön lausuntopyyntö VN 36586/2023

Puolustusyhteistyösopimus (DCA) perustuu Nato SOFA -sopimukseen, jolla puolustusliiton jäsenvaltiot ovat sopineet joukkojen oikeudellisesta asemasta niiden oleskellessa toisen Naton jäsenvaltion alueella. Suomen ja Yhdysvaltojen DCA-sopimus täydentää maiden välillä sovellettavaa Nato SOFA -sopimusta siten, että yhteistyössä Yhdysvaltojen kanssa sopimuksia sovelletaan rinnakkain.

Kela on aiemmin 3.11.2023 ulkoministeriölle antamassaan lausunnossa tarkastellut Nato SOFA -sopimuksen ja ns. Pariisin pöytäkirjan merkitystä maiden välillä liikkuvien joukkojen sosiaaliturvasoasioissa. Nämä mekanismit eivät sisällä nimenomaisia määräyksiä sotilas- ja siviilihenkilöstön sosiaaliturvaoikeuksien määräytymisestä. Poikkeuksena tähän on sopimusten määräykset terveydenhuollon palveluiden antamisesta tietyissä tilanteissa lähettäjävaltion sotilas- ja siviilihenkilöstölle ja heidän perheenjäsenilleen.

Hallituksen esitysluonnoksessa on Työelämävaikutukset-otsikon alla (s. 24) käsitelty Suomesta suoraan Yhdysvaltojen joukkojen palvelukseen paikalta palkattaviin sovellettavaa lainsäädäntöä. Luonnoksen mukaan Yhdysvaltojen ollessa työnantajana palvelussuhteisiin sovellettaisiin Yhdysvaltojen lainsäädäntöä. Luonnostekstissä viitataan mm. työsuhdeturvaan, palkkatasoon, työaikaan ja työturvallisuuteen. Kela tulkitsee hallituksen esitysluonnosta tältä osin siten, että paikalta palkattu- ja työntekijöitä koskevat työoikeudelliset säännökset eivät koske näiden henkilöiden sosiaaliturvan määräytymisperusteita.

Kela on lausunnossaan 3.11.2023 avannut Suomen ja Yhdysvaltojen välillä liikkuvien henkilöiden sosiaaliturvan määräytymisperusteita. Suomella on Yhdysvaltojen kanssa voimassa oleva sosiaaliturvasopimus (SopS 86/1992).

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan (s. 88) sosiaaliturvasopimus koskee työeläkkeitä sekä Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemia vanhuus- ja perhe-eläkettä. Kela huomauttaa, että Kelan vanhuus- ja perhe-eläkkeiden lisäksi sopimus poissulkee Suomessa Yhdysvaltojen valtion palveluksessa työskenteleviltä lähetetyiltä virkamiehiltä oikeuden Kelan toimeenpaneman sairausvakuutuksen etuuksiin ja lapsilisään. Sopimus ei sisällä määräyksiä julkisesta terveydenhuollosta.

Yhdysvaltojen valtion palveluksessa työskentelevien (lähetettyjen) henkilöiden oikeus sopimuksen asiallisen soveltamisalan ulkopuolelle jääviin Kelan etuuksiin ratkaistaan Suomessa asumista ja työskentelyä koskevien kansallisten säädösten perusteella. Kelan käsityksen mukaan sosiaaliturvasopimus ei myöskään vaikuta Suomesta Yhdysvaltojen joukkojen palvelukseen palkattavien henkilöiden oikeuteen saada etuuksia. Oikeudet määräytyvät kansallisen lainsäädännön perusteella (lähinnä laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa 16/2019 ja etuuslait).

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan (s. 88) puolustusyhteistyösopimuksen nojalla mahdollisten paikalta palkattujen henkilöiden sosiaaliturvan järjestämisen osalta on tunnistettu käytännöllisiä ja lainsäädännön jatkoselvitystarpeita. Luonnoksesta ei tarkemmin selviä, mitä nämä jatkokehitystarpeet ovat.

Kela on kuitenkin Nato-SOFA -sopimusta ja ns. Pariisin pöytäkirjaa koskevassa lausunnossaan 3.11.2023 huomauttanut, että jatkotyössä olisi tärkeää selvittää rajat ylittävästä terveydenhuollosta annettuun lakiin (1201/2013, ns. rajalaki) kohdistuvat mahdolliset muutostarpeet. Rajalailla annetaan täydentävät säännökset EU:n sosiaaliturvan koordinaationasetusten ja Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten soveltamisesta Suomessa. Lakia säädettäessä ei kuitenkaan ole laajamittaisemmin otettu huomioon, että henkilön oikeus saada terveydenhuollon palveluita voisi syntyä myös Suomea sitovan Nato SOFA -sopimuksen tai Pariisin pöytäkirjan perusteella. Jatkotyössä olisi siten kiinnitettävä huomiota rajalain pykälien nykyisiin sanamuotoihin ja varmistettava, että ne vastaavat sisällöltään haluttuja kansallisia toimivaltasäännöksiä ja prosesseja (esim. rajalain 15 § (rajat ylittävässä terveydenhuollossa käytettävät todistukset oikeudesta hoitoetuuksiin) ja 20 § (valtion korvaus julkiselle terveydenhuollolle).

Yksikön päällikkö Mia Helle

Juristi Antti Klemola

Helle Mia
Kansaneläkelaitos

Klemola Antti
Kansaneläkelaitos

